

Meesterwerk teruggebracht

HERENGRACHT

Bij navraag bleek het doek afkomstig uit het pand Herengracht 440. Dit pand, gebouwd omstreeks 1670 door mr. Jacob de Vogelaer, werd in 1748 op een veiling aangekocht door de toenmalige burgemeester mr. Pieter van de Poll, die het huis betrok na een grondige verbouwing. Na deze verbouwing liet hij in 1750 door Jacob de Wit het bewuste plafonddoek schilderen, evenals een deurstuk, voorstellende drie kinderen bij het water. Van het plafonddoek bestaat nog een ontwerp-tekening met de tekst: 'Blaffon geschildert voor d'Heer Burgemeester Pieter van de Pol op zijn Edl. Zael tot Amsterdam 1750' (verz. F. Lugt, Parijs). Links op het doek troont Apollo, omringd door allegorische vrouwenfiguren die hem de oogst van de seizoenen aanbieden, zoals een kruik wijn, trossen druiven, graanprodukten enz.

De hoge kunsthistorische waarde van het doek werd in de Tweede Wereldoorlog ook door de bezetters onderkend; zij transporteerden het namelijk naar Duitsland, vanwaar het na de oorlog gelukkig onbeschadigd naar de Herengracht terugkeerde.

Het doek werd omstreeks 1958 weer afgenomen om te worden gerestaureerd. Bij een totale renovatie van het pand omstreeks die tijd werd de grootte van de kamer echter (12 x 7 m.) als onpraktisch ervaren. Plannen om de zaal te halveren hadden tot gevolg dat het doek 'tijdelijk' werd opgeslagen.

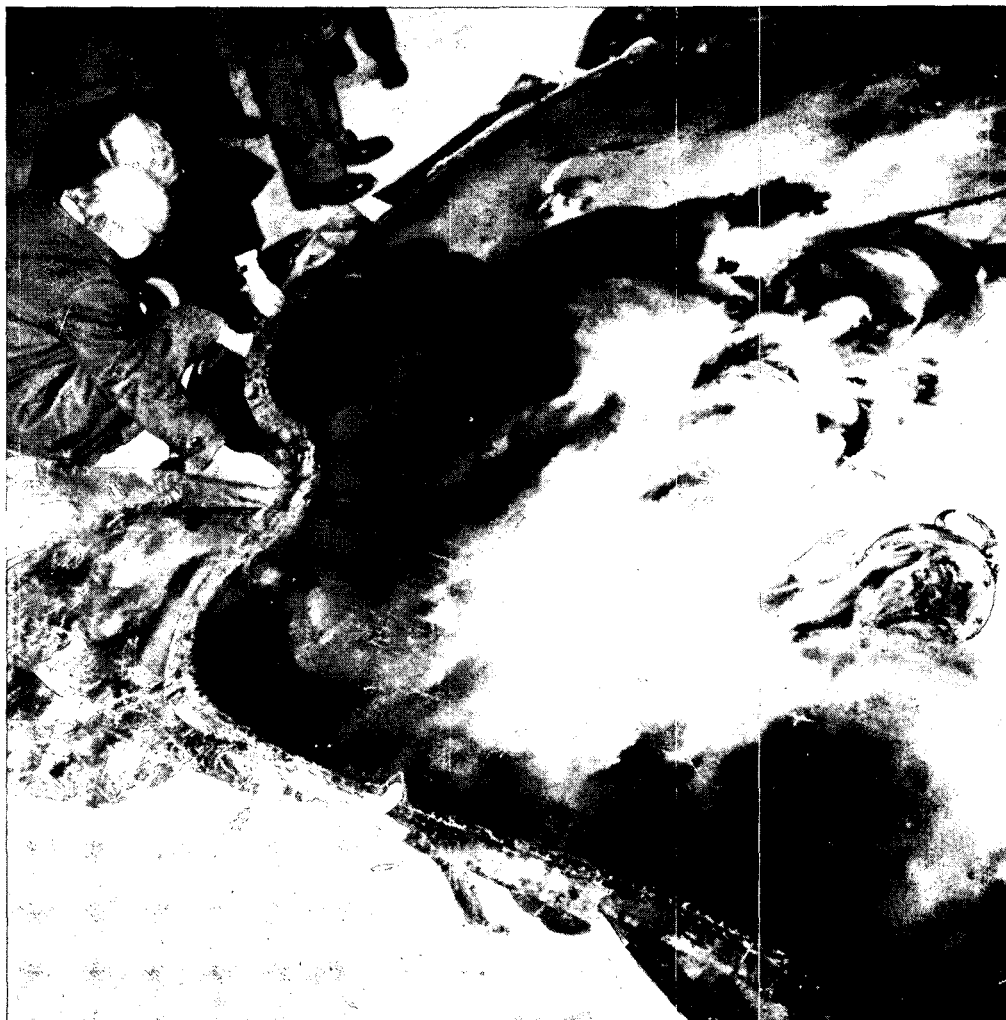

18-eeuws plafonddoek van Jacob de Wit voor het eerst na tientallen jaren opslag uitgerold.

Ieder hoopt, rondspeurend op een vlooiemarkt, nog eens een 'Rembrandt' op de kop te tikken. Helaas is een dergelijke ontdekking slechts voor weinigen weggelegd. Onlangs werd door de HBU, resp. ABN aan de Amsterdamse Maatschappij tot Stadsherstel de vraag voorgelegd of een in hun bezit zijnd doekplafond te gebruiken zou zijn in één van zijn restauraties. Het doek was verpakt in een houten krat van 1 x 1 x 5 m. Toen de krat na een bijzonder spectaculair verlopen verhuizing, waarbij ramen en wanden moesten wijken, was aangeland in een pand van Stadsherstel, was de nieuwsgierigheid uiteraard groot, wat voor doek de kist nu zou bevatten.

Op vrijdag 18 februari jl. was het zover. Onder het toezien van vele belangstellenden werd het doek van 4,5 x 7,5 m. uitgerold en wie schetst ieders verbazing, toen bleek dat het doek was gesigneerd door niemand minder dan Jacob de Wit, de beste 18de-eeuwse Nederlandse schilder in de decoratieve traditie (volgens Rosenberg, Slive en Ter Kuile in 'Dutch Art en Architecture', 1966). Het doek bevat een voorstelling van Apollo en de vier seizoenen. Het verkeerde, ondanks het feit dat het reeds zo'n vijftig jaar in een kist was opgeslagen, in verrassend goede toestand.

Close-up van Apollo omringd door vrouwenfiguren.

Detail van engeltjes.
foto's: Jaap van der Veen

Toen begon het aan de reis, waarvan voorlopig het einde nog niet in zicht is. Na onderzoek door mevr. Grevenstein van het Centraal Laboratorium voor onderzoek van voorwerpen van kunst en wetenschap, kwam vast te staan dat een conserverende restauratie voorlopig voldoende is. Daarbij worden eerst de vuile en verweerde vernislagen verwijderd, waarna enige zwakke plekjes bijgewerkt zullen worden. Daarna wordt het doek van een nieuwe vernislaag voorzien.

Uit het bekende boek van A. Staring over Jacob de Wit (1695-1754) blijkt dat deze schilder in Amsterdam, behalve in het Stadhuis, verschillende grachtenpanden van fraaie plafondschilderingen heeft voorzien. Hoe de doeken werden vervaardigd, is meestal niet meer te achterhalen. Sommige doeken werden op een steiger 'aan het plafond geschilderd', andere werden wel in hetzelfde vertrek gemaakt, maar eerst op de vloer waarna ze pas na de voltooiing hun eindbestemming kregen.

Bekende voorbeelden van plafonddoeken van Jacob de Wit in Amsterdam zijn o.a. Herengracht 170 en 476, beide panden van de Vereniging Hendrick de Keyser.

Het probleem dat zich bij deze schenking van het doek van Apollo en zijn trawanten aan Stadsherstel voordoet is het feit dat deze instelling in zijn bezit geen enkel pand heeft met een zaal van dergelijke afmetingen.

Er zal naar een zinvolle bestemming voor het doek worden gezocht en liefst in een ruimte, die voor het publiek toegankelijk is.

Jaap van der Veen

(vervolg van pag. 119)

lei manieren zijn oorspronkelijke plannen door te zetten. Op de laatste dag van mei legden B. en W. de Raad voor de boerderij te kopen voor f 160.000,-. De Raad stemde hiermee in, temeer daar B. en W. als motieven aanvoerden dat de sloopvergunning wel zal komen, gezien de slechte toestand van het object, het ontbreken van financiële middelen voor een grondige restauratie en omdat het B. en W. niet duidelijk is welke bestemming er aan de boerderij gegeven moet worden na een restauratie. Gebrek aan creativiteit bij een bestuurscollege is altijd te betreuren; de uitleg van het vigerende bestemmingsplan is ronduit slordig: 'De nieuwe bestemming 'sportdoeleinden' betekent dan ook geen ingrijpende planologische wijziging', schrijven B. en W. over dit gebied dat in het bestemmingsplan nota bene opgenomen is met de bestemming agrarische doeleinden.

De gemeente Barradeel laadt met de koop van de boerderij een 'monumentale' verantwoordelijkheid op zich, want de standpunten van rijk en provincie ten aanzien van de gemeentelijke sloopplannen zijn volstrekt niet gewijzigd. Toch is het bij dit soort kwes-

ties nooit helemaal duidelijk hoe de kaarten uiteindelijk komen te liggen. Bij de aanstaande gemeentelijke herindeling wordt de gemeente Barradeel opgeheven. Velen zijn op historische gronden tegen die herindeling. In ieder geval moet voorsnog geconcludeerd worden dat de bestuurders van Barradeel met het genoemde incident historisch respect niet waard zijn. Het debat over de monumentale boerderij toont wel aan dat de decentralisatie van de monumentenzorg niet dan met de grootst mogelijke omzichtigheid

zal moeten gaan plaatsvinden. Vooral bij kleine plattelandsgemeenten liggen andersoortige, vaak ook tijdgebonden, belangen kort om de hoek bij het ontbreken van mogelijkheden om de historisch-culturele belangen vakmanschappelijk af te wegen. Een weging van alle belangen op een hoger niveau zal dan ook noodzakelijk blijven.

PK

De met sloop bedreigde boerderij in Sexbierum

